

Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
AMICUS EUROPAE

„BIULETYN OPINIE”

Nr 8/2010

Rosja w międzynarodowym handlu bronią

Piotr KUSPYS

Warszawa, 26 lutego 2010 roku

Handel bronią jest już od kilkadziesiąt lat bardzo dochodowym przedsięwzięciem dla rządów wielu państw. Pomimo wzmocnienia, po drugiej wojnie światowej, dyplomatycznych instrumentów w rozwiązywaniu międzynarodowych konfliktów, wydatki na zbrojenie wcale nie zmalały, a wręcz odwrotnie – z każdym rokiem są coraz wyższe. Jest to na rękę światowym eksporterom broni i techniki wojskowej, wśród których czołowym producentem wszelkiego typu uzbrojenia jest Rosja. Wkrótce po rozpadzie ZSRR uplasowała się ona na drugim miejscu, a w jej wewnętrznej strukturze handlowej broń zajęła piąte miejsce, tuż po gazie, ropie, metalach czarnych i kolorowych.

Handel bronią jest nie tylko zajęciem dochodowym, ale wymagającym także sporych nakładów finansowych na prace projektowo-badawcze. Z uwagi na silną konkurencję producenci broni muszą oferować nowoczesne uzbrojenie i technikę wojskową. Tylko w ten sposób możliwe jest utrzymanie dotychczasowych klientów oraz pozyskanie nowych rynków zbytu. To zadanie, jak na razie, udaje się Rosji bez większych trudności. Od 2007 roku działa ona na rynku międzynarodowym w postaci koncernu „Rosoboronekспорт” – wyłącznego dystrybutora rosyjskiego uzbrojenia.

Podczas gdy w 2000 roku wartość wyeksportowanej przez Rosję broni wyniosła 3,68 mld USD, w 2003 roku było to już 5,07 mld USD. Kolejne lata przyniosły dalszy wzrost wartości zamówień w tym sektorze, rzędu kilkadziesiąt milionów USD rocznie. W konsekwencji, w 2006 roku dochody z handlu bronią wyniosły 5,3 mld USD¹. Kontrakty zbrojeniowe, podpisane wówczas między innymi z Algierią, Indiami i Chinami, pozwoliły Rosji na utrzymanie pozycji drugiego co do wielkości eksportera broni na świecie. Kreml jednak na tym nie poprzestał. W 2007 roku podpisał dwa kontrakty na dostawy do Syrii myśliwców MiG-29M oraz MiG-31E o wartości 500 mln USD². W efekcie zyski z handlu bronią w 2008 roku przekroczyły 6,75 mld USD³.

Według danych Federalnej Służby ds. Współpracy Wojskowo-Technicznej wartość rosyjskiej broni i sprzętu wojskowego, którą Kreml sprzedał w 2009 roku, przekroczyła 8,5 mld

¹ Рос. Эксперт сообщает о 10-процентном росте экспорта оружия из РФ и планах поставлять его в Ирак, МЕЖРЕГИОНАЛЬНЫЙ ФОНД ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ, <http://www.mfit.ru/defensive/obzor/ob08-06-01-1.html>.

² Рос. Россия признала планы поставок в Сирию истребителей МиГ, BaltInfo, 03.09.2009, <http://www.baltinfo.ru/news/Rossiya-priznala-plany-postavok-v-Siriyu-istrebitelei-MiG-102829>.

³ Рос. „Rosoboronekспорт” ожидает в 2009 году увеличения экспорта оружия, http://www.rian.ru/defense_safety/20090527/172408643.html.

USD⁴. Prawie połowa tych zamówień dotyczyła wyposażenia dla sił powietrznych różnych państw świata. Na ten wynik pracowało prawie 700 przedsiębiorstw, które funkcjonują w rosyjskim sektorze przemysłu zbrojeniowego. Na obecną chwilę portfel zamówień wynosi 34 mld USD, co oznacza, że rosyjska broń cieszy się coraz większym zainteresowaniem⁵. W ciągu najbliższych pięciu lat, dzięki pozyskaniu nowych rynków, wartość rosyjskiego eksportu broni i techniki wojskowej utrzyma się na poziomie przekraczającym 8,5 mld USD rocznie. Przyjrzyjmy się, zatem, jakiego rodzaju uzbrojenie eksportuje Rosja i jak wygląda struktura geograficzna głównych kontrahentów Kremla. Z uwagi na poufny charakter informacji obejmujących porozumienia wojskowe, zaprezentowane w analizie liczby zostały podane w przybliżeniu, gdyż zostały oszacowane przez ekspertów rynku zbrojeniowego.

CHINY

Od początku lat 90. ub. wieku jednym z największych odbiorców rosyjskiej broni były Chiny. Współpraca wojskowa z Pekinem miała wówczas fundamentalne znaczenie dla poradzieckiego przemysłu zbrojeniowego. Po rozpadzie ZSRR rosyjscy producenci sprzętu wojskowego musieli szukać nowych źródeł finansowania, a zatem i nowych odbiorców. Pojawienie się nowych państw na mapie świata wiązało się także ze zwiększeniem liczby producentów broni tej samej klasy. Kreml, więc, w warunkach rosnącej konkurencji, ze strony chociażby Ukrainy, musiał szukać nowych sposobów na utrzymanie dotychczasowych rynków zbytu i pozyskiwanie nowych.

Zbiegło się to w czasie z decyzją chińskich władz o modernizacji sił zbrojnych. Podczas gdy Zachód nie chciał wspierać planów Pekinu, Rosja bardzo szybko zgodziła się na współpracę z Chinami. Decydującym był rachunek ekonomiczny. Ta współpraca stała się podstawowym źródłem finansowania rosyjskiego sektora zbrojeniowego. W 1999 roku Rosja sprzedała Chinom 72 samoloty Su-30. Szacunkowa wartość transakcji wynosi ponad 3 mld USD. W tymże roku podpisano kolejny kontrakt na dostawy 30 odrzutowców Su-30 MKK. Pekin zapłacił za nie 1,8 mld USD⁶. W 2002 roku wartość sprzętu wojskowego eksportowanego do Chin przekroczyła już 2,5 mld USD, co stanowiło ponad połowę eksportu rosyjskiego sektora zbrojeniowego.

W kolejnych latach Moskwa sprzedawała nie tylko gotowe produkty, ale również licencje na samodzielną produkcję i technologie, będące zdobyczą radzieckiego przemysłu

⁴ Por. *Экспорт российской военной продукции растет*, ОРУЖИЕ РОССИИ, <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124049050057056053.html>.

⁵ Por. *Портфель заказов российской продукции военного назначения превысил \$ 34 млрд*, Ekspert-Ural, <http://www.expert-ural.com/4-410-7018/>. Także. *Оружие нараххват*, ВЗГЛЯД, <http://vz.ru/economy/2010/1/28/370596.html>.

⁶ Por. T. Szulc, *Wielka rodzina Su-30*, Nowa Technika Wojskowa, nr 1, 2002, s. 47-48.

zbrojeniowego⁷. Właśnie to przyczyniło się do zmniejszenia wartości chińskich zamówień w kolejnych latach. Chińczycy bowiem we własnych fabrykach zaczęli produkować kopie rosyjskich maszyn wojskowych. Stąd w 2006 i w 2007 roku łączna wartość chińskich zakupów militarnych w Moskwie wyniosła zaledwie 1,2 mld USD⁸. Jest to sporo, ale, w porównaniu z poprzednimi latami zdecydowanie mniej. Ta tendencja utrzyma się również w najbliższej przyszłości.

INDIE

Inaczej wygląda sytuacja w kontaktach między Rosją a Indiami. Oba kraje od lat podejmują współpracę w zakresie technologii militarnych. Nie chodzi w tym wypadku jedynie o zakup rosyjskiego uzbrojenia, ale także o udział Delhi w projektach wojskowych.

W latach 1996-1998 Rosja sprzedała Indiom 50 myśliwców SU-30 MKI. W najbliższych latach indyjskie siły powietrzne wzbogacą się o kolejnych 150 myśliwców tego typu oraz 80 śmigłowców Mi-17-1W⁹. W 2004 roku podpisano kontrakt na dostawę 16 myśliwców MiG-29¹⁰. Według wstępnych porozumień Indie mogą wydać na dalsze umacnianie potencjału militarnego około 3 mld USD. Chodzi o zakup 29 wielozadaniowych samolotów bojowych MiG-29 K oraz o lotniskowiec *Admirał Gorszkow*. Burzliwe negocjacje na ten temat trwały kilkanaście lat. Dopiero pod koniec ubiegłego roku osiągnięto porozumienie co do ceny i terminów dostarczenia lotniskowca¹¹.

KRAJE TRZECIEGO ŚWIATA

Jeszcze w ramach ZSRR, tradycyjną strefą wpływu i rynkiem zbytu sektora zbrojeniowego były kraje Trzeciego Świata. Również po upadku imperium radzieckiego Moskwa nie straciła swojej pozycji w tej części świata. Dotyczy to w sposób szczególny **Algierii** - siły zbrojne tego kraju zastały w pełni wyposażone przez Rosję, między innymi w czołgi bojowe T-90, nowoczesne myśliwce SU-30 MKA i MiG-29SMT. Niemniej jednak w ciągu ostatnich lat współpraca w tym zakresie nie straciła na intensywności. W 2006 roku Rosja zawarła z Algierią umowę na dostawy

⁷ Por. A. Gradziuk, E. Wyciszkievicz, *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec Chińskiej Republiki Ludowej*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Biuletyn nr 50, 10.09.2005, s. 906.

⁸ Por. *Прощай, китайское оружие!*, Аргументы недели, 14.05.2009, <http://www.argumenti.ru/news/2009/05/13/40333>.

⁹ Por. *Более 150 истребителей Су-30МКИ поступят на вооружение ВВС Индии*, ОРУЖИЕ РОССИИ, <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124049050057056049.html>.

¹⁰ Por. *Экспорт российского оружия и военной техники в разные страны. Справка*, RIAN, 27.05.2009, http://www.rian.ru/defense_safety/20090527/172440274.html.

¹¹ Por. *Индия заплатит за авианосец «Адмирал Горшков» \$2,3 млрд*, ВЗГЛЯД, <http://vz.ru/news/2009/12/17/359704.html>.

28 myśliwców SU-30MKA o wartości 1,8 mld USD. Realizacja zamówienia jest w toku¹². Także w 2006 roku Algieria zamówiła kilka samolotów szkoleniowo-treningowych Jak-130 oraz 34 samoloty wielozadaniowe MiG-29. Wartość tych kontraktów szacuje się na 7,5 mld USD. Wkrótce jednak władze algierskie stwierdziły, że MiG-i nie spełniają wymogów jakościowych i wycofały się z kontraktu. Dostarczone w międzyczasie 15 maszyn zostały zwrócone do Moskwy¹³. Nie wiadomo jednak, czy doszło do całkowitego zerwania umowy, czy do jej renegeacji. Zamówienie to bowiem wiązało się ze spisaniem zadłużenia Algierii z czasów radzieckich, które Rosja oceniła na 4,7 mld USD¹⁴.

Po upadku ZSRR, **Egipt** przez kilka lat specjalnie nie interesował się rosyjską bronią. Dzięki wielomiliardowym amerykańskim kredytom to właśnie Amerykanie trzymali monopol na dostawy broni dla Kairu. Sytuacja zmieniła się pod koniec lat 90. ub. wieku, kiedy pojawiły się pierwsze duże zamówienia egipskie w Rosji. W latach 1999-2000 do Egiptu trafiło 20 śmigłowców Mi-17-1W oraz Mi-172. Podpisano także porozumienie o wartości 150 mln USD w sprawie modernizacji systemów obrony przeciwlotniczej S-125 „Peczora”, które zostały zakupione jeszcze w czasach Związku Radzieckiego. Podobnie w 2005 roku zawarto kontrakty na dostawę systemów Tor-M1 oraz modernizację systemów raketowych „Kwadrat”. Dwa lata później Egipt zamówił kilka samobieżnych dział przeciwlotniczych ZSU-23-4-M4 „Szylka-Strelec”¹⁵.

Jednym z największych odbiorców radzieckiego uzbrojenia jest **Libia**. Wartość uzbrojenia kupionego przez Trypolis w ZSRR szacuje się na 20 mld USD. Po drugiej wojnie światowej Moskwa dostarczyła stronie libijskiej między innymi 300 samolotów, 4 tys. czołgów, kilkadziesiąt systemów raketowych i broni strzeleckiej¹⁶. Zainteresowanie Libii rosyjską techniką wojskową nie zmniejszyło się również po rozpadzie Związku Radzieckiego. Obecnie Libia modernizuje wcześniejsze modele techniki wojskowej oraz inwestuje w zakup nowych. Od 2003 roku Trypolis niejednokrotnie deklarował chęć kupienia rosyjskich samolotów. W przejściu od słów do czynów pomogła Kadafiemu wizyta Putina w 2008 roku. Moskwa nie zapomniała o pożyczkach udzielonych przez ZSRR w latach 70. i 80. i wyceniła ich na kwotę około 4 mld USD. Ponieważ

¹² Por. *Все обещанные Су-30МКА переданы Алжиру*, ОРУЖИЕ РОССИИ, <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124049050050048057.html>. Także. В. В. Куделев, *О закупках оружия странами Северной Африки в 2009 году*, Институт Ближнего Востока, <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/22-01-10a.htm>.

¹³ Por. G. Ziętkiewicz, *Algieria przed wyborami, tak daleko, a tak blisko*, *Moje Opinie*, 22.03.2009, <http://www.mojeopinie.pl/algieria-przed-wyborami-tak-daleko-a-tak-blisko.3,1237671155>.

¹⁴ Por. P. Świerzak, *Rosja-Algieria/ Putin umorzył dług*, *PSZ*, 13.03.2006, http://www.psz.pl/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=2432.

¹⁵ Por. *Египту предложат оружие на вес атома*, *Коммерсантъ*, 25.03.2008, <http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=870793>.

¹⁶ Por. *Rosja sprzeda broń Libii. Za 1,3 mld euro!*, *Gazeta Wyborcza*, 30.01.2010, http://wyborcza.pl/1,76842,7512020,Rosja_sprzedza_bron_Libii_Za_1_3_mld_euro.html.

wyegzekwowanie tej sumy byłoby dość trudne, Rosja zastosowała sprawdzony schemat. Skreślenie długów było możliwe dzięki podpisaniu kontraktów na dostawy rosyjskiej broni, co też nastąpiło¹⁷. W 2008 roku oba kraje podpisały porozumienie o współpracy, przewidujące zakup uzbrojenia na kwotę 3 mld USD. W ubiegłym roku kraj ten podpisał pięć kontraktów na dostawy z Rosji części zapasowych, sprzętu wojskowego, amunicji oraz modernizację czołgów T-72¹⁸. Libia zamówiła także trzy okręty rakietowe typu „*Molnija-1*” (*Projekt 1241*) o wartości 200 mln USD¹⁹. W styczniu bieżącego roku zawarto kolejny kontrakt wojskowy na kwotę prawie 1,7 mld USD. Przedmiotem zainteresowania Trypolisu są rosyjskie myśliwce, czołgi, systemy ochrony przeciwlotniczej i broń strzelecka²⁰.

BLISKI WSCHÓD

Do grona największych importerów broni od lat zaliczane są państwa Bliskiego Wschodu i Arabia Saudyjska. Z uwagi na sytuację polityczną w tym regionie oraz powiązania handlowe, kraje te korzystają z usług różnych dostawców. Podczas gdy głównym dostawcą broni do Izraela są Stany Zjednoczone, kraje arabskie chętnie dozbrają się w Rosji. **Turcja**, która tradycyjnie współpracuje w tym zakresie z państwami zachodnimi, została pierwszym krajem NATO, z którym Kreml podjął współpracę. Turecki resort obronny wzbogacił się o rosyjskie wozy opancerzone BTR-60 i BTR-80, śmigłowce Mi-17, broń palną i amunicję o wartości 190 mln USD.

Również **Syria** od kilku lat podejmuje współpracę z rosyjskim przemysłem zbrojeniowym. W 2005 roku przeprowadzono negocjacje na dostawy systemów obrony przeciwlotniczej „*Pancir S-1*”, „*Strielec*”, S-75 „*Dwina*”, S-125 „*Peczora-2A*”, S-200 „*Angara*” oraz systemów rakietowych typu MANPAD („*Igła*”) i ATGM („*Kornet-E*”, „*Metis-M*”). Syria postawiła także na rosyjskie samoloty bojowe typu Su-27 i MiG-29. Rosjanie przeprowadzili w międzyczasie modernizację 1000 syryjskich czołgów T-72. Wartość podpisanych kontraktów nie została podana do publicznej wiadomości. Obecnie trwają rozmowy o kolejnych dostawach myśliwców Su-30MKI, samolotów szkoleniowo-treningowych Jak-130, systemów ochrony przeciwlotniczej „*Pancir S-1*” oraz okrętów podwodnych „*Amur*” (projekt 1650)²¹.

¹⁷ Por. *Putin sprzedaje broń w Afryce Północnej*, Gazeta Wyborcza, 17.04.2008, <http://wyborcza.pl/1,86722,5126475.html>.

¹⁸ Por. *Броня на экспорт*, ВЗГЛЯД, <http://vz.ru/society/2009/10/7/335213.html>.

¹⁹ Por. *Экспорт российского оружия и военной техники в разные страны. Справка*, RIAN, 27.05.2009, http://www.rian.ru/defense_safety/20090527/172440274.html.

²⁰ Por. *Рынок российского оружия достиг стабильности*, INFOX, 03.02.2010, <http://www.infox.ru/authority/defence/2010/02/02/vooruzheniye.phtml/>

²¹ Por. А.Д. Цыганок, *Российско-сирийское военно-техническое сотрудничество*, Институт Ближнего Востока, <http://www.iimes.ru/rus/stat/2006/08-06-06.htm>.

W 2009 roku rosyjska Federalna Służba ds. Współpracy Wojskowo-Technicznej rozpoczęła negocjacje w sprawie dostaw broni do **Arabii Saudyjskiej** o wartości 2 mld USD. Jest to stosunkowo niedużo, biorąc pod uwagę fakt, że budżet wojskowy tego kraju na rok 2010 przekracza 40 mld USD. Arabowie chcieliby zaopatrzyć swoje wojsko w 150 helikopterów Mi (różne wersje), 150 czołgów T-90S, 250 sztuk wozów BMP-3 oraz w systemy przeciwlotnicze²². Według doniesień prasy zachodniej, wartość tego kontraktu może osiągnąć nawet 7 mld USD, jednak pod warunkiem, że Rosja zaniecha dostarczania Iranowi rakiet typu ziemia-powietrze S-300.

Kreml jednak oficjalnie nie komentuje kontraktów z **Iranem**, skutecznie blokując nałożenie przez Radę Bezpieczeństwa ONZ sankcji na ten kraj²³. Przez długi czas, pod rządami szacha Mohammeda Rezy Pahlawiego, Iran znajdował się w orbicie wpływów amerykańskich. Dopiero pod koniec lat osiemdziesiątych, w dziesięć lat po wybuchu rewolucji islamskiej, zwrócił się ku Moskwie. Zapoczątkowano wówczas korzystną dla obu stron współpracę: Iran liczył na pomoc Rosji w przełamaniu izolacji międzynarodowej i na dostawy nowoczesnych technologii i broni, z kolei Kreml traktował stosunki z Iranem jako sposób na utrzymanie wpływów na Bliskim Wschodzie i pozyskanie nowego rynku zbytu dla przemysłu zbrojeniowego. Na efekty nie trzeba było długo czekać. W 1992 roku podpisano porozumienie o współpracy w zakresie pokojowego wykorzystania energii atomowej, a następnie na budowę dwóch reaktorów atomowych. Trzy lata później podpisano kontrakt o wartości około 800 mln USD, który przewidywał budowę reaktora lekkowodnego na południu Iranu. Dokument przewidywał także dostarczanie paliwa jądrowego i szkolenie irańskiego personelu. Wywołało to obawy ze strony USA, które wymogły na Rosji, aby wycofała się ze współpracy militarnej z Iranem. Po pięciu latach jednak, w 2000 roku, Moskwa postanowiła reaktywować kooperację z Teheranem²⁴.

W pierwszej połowie lat 90. Rosja dostarczyła Iranowi między innymi partię czołgów, wozów opancerzonych, myśliwców, okrętów podwodnych i rakiet ziemia-powietrze. W 2005 roku podpisano kontrakt na dostawę 29 mobilnych systemów obrony przeciwlotniczej Tor-M1. Wartość transakcji szacuje się na 700 mln USD²⁵.

Prasa zachodnia i rosyjska niejednokrotnie pisały o rzekomym porozumieniu na dostawę do Iranu 5 baterii S-300 o wartości 800 mln USD. Strona rosyjska nigdy nie potwierdziła prawdziwości tych doniesień.

²² Por. *Россия ведет переговоры с Саудовской Аравией*, ОРУЖИЕ РОССИИ, <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124049050048057049.html>.

²³ Por. *Переговоры раскрыты*, ВЗГЛЯД, <http://www.vz.ru/economy/2009/11/12/347845.html>.

²⁴ Por. *Stosunki dwustronne Rosja-Iran*, http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Iran,stosunki_dwustronne,Rosja.

²⁵ Tamże.

AZJA

Rosja jest bardzo aktywna także w krajach azjatyckich, które interesują się w dużym stopniu rosyjskim przemysłem lotniczym. W 2003 roku Kreml zawarł kontrakt z **Indonezją** na sprzedaż czterech samolotów typu SU, a w 2007 roku kolejne porozumienie na dostawy myśliwców Su-27, Su-30MK2 oraz Su-27SKM²⁶. Także **Malezja** w 2003 roku zdecydowała się na zakup 18 rosyjskich samolotów Su-30 MKM. Wartość kontraktu szacuje się na 900 mln USD²⁷. W 2009 roku eksport rosyjskiej broni do Malezji przekroczył 1 mld USD²⁸.

W przeciwieństwie do wyżej wymienionych państw azjatyckich, współpraca rosyjsko-wietnamska skupiła się na doposażeniu marynarki wojennej **Wietnamu**. Jeszcze w 2006 roku rządy obu państw podpisały umowę dotyczącą zakupu dwóch fregat typu „*Gepard 3.9*”. Jeden okręt o długości 102 m już dotarł do Hanoi, drugi natomiast zostanie dostarczony na jesieni tego roku²⁹. Wartość kontraktu nie została podana do wiadomości publicznej; zdaniem ekspertów jedna fregata tego typu kosztuje ok. 100 mln USD.

W 2009 roku został podpisany kolejny kontrakt na dostawy sześciu okrętów podwodnych dla marynarki wojennej Wietnamu o wartości 2 mld USD. Na tym jednak nie koniec: obecnie trwają rozmowy w sprawie kupna dwunastu myśliwców SU i kilku śmigłowców Mi-17³⁰.

AMERYKA POŁUDNIOWA

Moskwa zaznaczyła swoją obecność także w państwach Ameryki Południowej (www.kwasniewskialeksander.pl/attachments/BIULETYN_OPINIE_Rosja_wobec_Ameryki_L.acinskiej.pdf), szczególnie w kontaktach z Caracas. W ciągu ostatnich czterech lat Rosja i Wenezuela podpisały szereg kontraktów wojskowych o wartości 4,4 mld USD. „Rosoboroneksport” będzie eksportować do tego kraju myśliwce Su-30 MKW (24 sztuki), śmigłowce Mi-17, Mi-35M, Mi-26T broń automatyczną AK-103 i AK-104. Ponadto Rosjanie wybudują w Wenezueli fabrykę do produkcji „kałasznikowów”. Ponieważ kraj ten boryka się z problemami finansowymi, w ubiegłym roku rząd Hugo Czaweza otrzymał od Kremla kredyt w

²⁶ Por. *Второе пришествие в Индонезию*, АвиаПорт, 21.01.2009, <http://www.aviaport.ru/news/2009/01/21/165273.html>.

²⁷ Por. *Sylwetka samolotu Su-30 MK*, Gazeta Wyborcza, 19.05.2003, <http://gospodarka.gazeta.pl/gospodarka/1,33182,1486740.html>.

²⁸ Por. *Россия продала Малайзии вооружений более чем на \$1 млрд*, ОРУЖИЕ РОССИИ, <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124049050051056055.html>.

²⁹ Por. *Российский завод построил фрегат для ВМС Вьетнама*, Lenta. Ru, <http://lenta.ru/news/2009/12/12/nam/>.

³⁰ Por. *Вьетнам купит у России подлодки на 2 миллиарда долларов*, <http://news.livestream.ru/news/2009/12/15/subm/>.

wysokości 2,2 mld USD na zakup kolejnych jednostek broni – 92 czołgów T-72 oraz wyrzutni rakietowych „Smiercz”³¹.

Rosyjskie myśliwce trafiają także do sił powietrznych **Brazylii** i **Ekwadoru**. W 2009 roku kraje te zawarły z Moskwą porozumienia na zakup śmigłowców. Kontrakt z Brazylią opiewa na 150 mln USD i dotyczy dostawy 12 śmigłowców Mi-35M³². Ekwador z kolei zamówił dwa samoloty transportowe Mi-17 o wartości 22 mln USD³³. Jest to pierwszy kontrakt wojskowy między Kremlm a Quito.

WSPÓLNOTA NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

Osobną grupę beneficjentów rosyjskiego przemysłu zbrojeniowego stanowią kraje członkowskie Wspólnoty Niepodległych Państw. Na wyposażeniu ich wojsk narodowych znajduje się przede wszystkim broń produkcji radzieckiej. Z powodu niskobudżetowych nakładów na obronę nie dokonują one tak spektakularnych zamówień w Rosji, jak chociażby kraje afrykańskie. Współpraca z Rosją ogranicza się do napraw i modernizacji już posiadanej techniki i uzbrojenia. Dotyczy to przede wszystkim państw zrzeszonych w Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym – Armenii Białorusi, Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu, Uzbekistanu. Jeśli chodzi o Ukrainę, która nie bierze udziału w rosyjskich inicjatywach militarnych, dwustronna współpraca koncentruje się wokół projektów technicznych. Obecnie przykładem takiej kooperacji jest praca nad samolotem transportowym nowej generacji An-70.

Ukraina została największym spadkobiercą radzieckiego przemysłu zbrojeniowego. Po zakończeniu drugiej wojny światowej Kreml uczynił z niej producenta uzbrojenia dla armii radzieckiej. Na terytorium tego kraju znajdowała się jedna trzecia przedsiębiorstw pracujących niegdyś na potencjał militarny Związku Radzieckiego³⁴. Również pod względem zaplecza naukowego Ukraina zajmowała najwyższą pozycję wśród wszystkich republik radzieckich. Do prac nad technologiami wojskowymi zaangażowano sporo naukowców. Aż 70 proc. prac naukowych, które powstawały nad Dnieprem, dotyczyło obronności i innych programów ogólnozwiązkowych³⁵. Na Ukrainie zainwestowano między innymi w produkcję czołgów

³¹ Por. *США испугались российских танков*, ВЗГЛЯД, <http://www.vz.ru/politics/2009/9/15/327561.html>. Także. *Русские идут*, Lenta.ru, 09.05.2009, <http://www.lenta.ru/articles/2009/05/09/weapons/>.

³² Por. *Экспорт российского оружия и военной техники в разные страны*. Справка, RIAN, 27.05.2009, http://www.rian.ru/defense_safety/20090527/172440274.html.

³³ Por. *Россия заключила контракт с Эквадором на поставку вертолетов*, ОРУЖИЕ РОССИИ, <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124049049056050049.html>.

³⁴ Por. W.S. Szechowcow, R.W. Bondarczuk, *Oboronnij promysłowyj kompleks Ukrainy: stan i perspektywy roznytku*, „Stratehiczna Panorama”, 1998, nr 3-4, <http://www.niss.gov.ua/book/panorama/shekhov.htm>.

³⁵ Por. W. M. Danylenko, *Ukrajina w miżnarodnych naukowo-technicznych związkach (70-80 rr.)*, Kijów 1993, s. 37.

(Charków), samolotów cywilnych i wojskowych (Zakłady im. Antonowa), raket balistycznych i kosmicznych (Dniepropietrowsk).

PERSPEKTYWY

Obecnie rosyjski przemysł zbrojeniowy wysyła swoje towary do 70 państw na całym świecie. Co roku „Rosoboroneksport” zawiera ponad 1000 kontraktów na dostawy broni i sprzętu wojskowego. W latach poprzednich dominująca część rosyjskiej broni (około 80 %) trafiała do Chin i Indii. Wysoka jakość i konkurencyjna cena uzbrojenia pozwoliły na zawarcie lukratywnych kontraktów z państwami Ameryki Łacińskiej, Azji, Bliskiego i Środkowego Wschodu oraz Afryki Północnej. Obecnie największymi odbiorcami rosyjskiej broni są: Indie, Algieria, Wenezuela, Malezja, Chiny, Egipt i Wietnam³⁶.

Przez najbliższe dziesięć lat w międzynarodowym handlu bronią nie będzie większych zmian. Rosja nadal utrzyma się na drugim miejscu. Silną pozycję na arenie światowej zagwarantują jej nowe systemy uzbrojenia, nad którymi przez cały czas prowadzone są intensywne badania. Najbardziej spektakularnym sukcesem Rosji w tym zakresie była niedawna prezentacja myśliwca piątej generacji „*Suchoj T-50*”. Jest to pierwsza tego typu maszyna wyprodukowana od czasu rozpadu ZSRR. Nowy myśliwiec jest niewykrywalny przez radary, dzięki czemu może konkurować z amerykańskimi technologiami militarnymi z tego segmentu. Rosja planuje od 2015 roku zastąpić nimi MiG-29 i SU-27, które są na wyposażeniu rosyjskiej armii.

Kolejnym projektem militarnym jest konstrukcja „niewidzialnej” korwety. Dzięki zastosowaniu technologii „*stealth*”, okręt będzie niewidzialny dla radarów przeciwnika. Ponadto na jego wyposażeniu znajdzie się bardzo precyzyjny system rażenia wroga: pociski będą mogły trafiać w cel w odległości do 200 km.

Zakończono też badania nad bombami nowego pokolenia. Rosyjskie fabryki przystąpiły do seryjnej produkcji inteligentnych i bardzo precyzyjnych bomb lotniczych KAB-500, które potrafią rozpoznać i trafić w cel z dokładnością do 3 metrów. Pilot będzie mógł zrzucić bombę nawet 100 km od celu, a bomba sama namierzy cel i zniszczy go.

Rosja pracuje także na nad nowym systemem przeciwlotniczym S-500. Będzie to zarówno broń ofensywna, jak i defensywna, do przechwytywania raket balistycznych średniego zasięgu³⁷.

* * *

³⁶ Por. *География экспорта российского оружия расширяется*, ОРУЖИЕ РОССИИ, <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124049049054055051.html>.

³⁷ Por. *Дотянуться до космоса*, ВЗГЛЯД, <http://www.vz.ru/society/2009/9/16/328168.html>.

Piotr Kuspys – doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, Uniwersytet Jagielloński. Komentator polityczny BBC World Service; ekspert Fundacji Kazimierza Pułaskiego; redaktor w czasopiśmie „Stosunki Międzynarodowe”; tłumacz dyplomatyczny języka ukraińskiego i rosyjskiego; wykładowca na Katedrze UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową UJ.

Tezy przedstawiane w „Biuletynie OPINIE” Fundacji *Amicus Europae* nie zawsze odzwierciedlają jej oficjalne stanowisko.

Nadrzędną misją Fundacji AMICUS EUROPÆE jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspiera nie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.

FUNDACJA AMICUS EUROPÆE

Al. Przyjaciół 8/5, 00-565 Warszawa,
Tel. +48 22 848 73 85, fax +48 22 629 48 16
www.kwasniewskialeksander.pl
e-mail: fundacja@fae.pl